

Một Bài Học Biết Ơn Biết Nghĩa

Trần Mộng Tú

Một kỷ niệm nhỏ của nhà thơ Trần Mộng Tú thời còn là một “nữ sinh Lớp Tám” cho chúng ta thấy tư cách của một thầy giáo và lòng tôn kính của phụ huynh học sinh đối với thầy ở Sài Gòn trước đây hơn nửa thế kỷ. Thời đó không có cảnh phụ huynh học sinh đe dọa thầy, cô, học trò tấn công cô giáo, hoặc bắt cô giáo quỳ trước công chúng, như đang diễn ra ở nước ta hiện nay!

Le Van Quy

***

Tôi rụt rè đứng trước khung cửa sổ văn phòng, trong khu nhà nội trú của các Thầy và các Linh Mục chủng viện. Thầy Khoan đứng bên trong cửa sổ hỏi ra:

- Con cần gì?
- Thưa thầy, mẹ con nói con thưa với cha Tùng đưa áo cho con đem về để mẹ con thay cái ống tay áo cho cha.

Thầy Khoan bảo tôi ra ngoài văn phòng nhà trường ngồi chờ, thầy đi tìm cha Tùng. Khoảng hai mươi phút sau, thầy mang ra cái áo gối trong một tờ báo cũ, đưa cho tôi đem về.

Cha Tùng là thầy dạy tôi môn Anh văn. Cha luôn luôn mặc áo cũ; hoặc sờn vai, hoặc rách khuỷu tay. Tôi đi học về lại kể cho mẹ nghe, khoe hôm nay con thấy cha mặc cái áo rách chỗ nào! Mẹ tôi nghe mãi chắc cũng mỉm lòng, nên bảo tôi vào trường mang chiếc áo chùng đen của cha về cho mẹ mặng lại hay mẹ vá giúp những chỗ rách.

Tôi nhớ mãi câu chuyện ngày hôm đó (tôi mới học lớp đệ Ngũ) cho tới bây giờ sau hơn 50 năm. Tôi học trường tư thực Công Giáo, do chủng viện Nguyễn Duy Khang-Thị Nghè lập. Trường chỉ có từ đệ Thất đến đệ Tứ. Thi xong Trung Học Đệ Nhất Cấp tôi phải ra trường khác học. Một số các thầy là Linh Mục, hay Tu Sinh trong chủng viện, còn một số giáo sư được mời từ bên ngoài vào dạy. Chủng Viện và trường học cùng ở trên một miếng đất, tôi hỏi đó không biết miếng đất rộng bao nhiêu, chỉ biết có hai dãy nhà, một dãy cho các cha và các thầy ở, một dãy làm trường học, có hồ cá và vườn rau. Trường có nhà nguyện nhỏ cho các thầy, chúng tôi không được vào đó bao giờ.

Thầy dạy Anh Văn của chúng tôi là Linh Mục Đinh Cao Tùng, dạy Việt Văn và Âm Nhạc là thầy Đinh Ngọc Khoan, tu sinh, em ruột của cha Tùng, thầy Cầu dạy Toán, thầy Tiếng dạy Lý Hóa, linh mục Nguyễn Khoa Cử là Hiệu Trưởng. Ngoài tu sinh và linh mục trong chủng viện, cha hiệu trưởng còn mời một số sinh viên Văn Khoa hay Luật Khoa mới ra trường “dạy giò” cho những lớp nhỏ, đệ Thất, đệ Lục. Chủng Viện nghèo, các linh mục, tu sĩ cũng nghèo. Mẹ tôi là cô giáo dạy thêu đan nên vá mặng rất khéo, mẹ giúp thì các cha chỉ biết cảm ơn. Nhưng một chiếc áo cũ đem mặng hay vá mãi cũng hết cách, nhất là cánh tay áo, bộ phận được cử động nhiều nhất, mặng vô nó lại rách ra! Cho nên, có khi mẹ thay cả cái ống tay áo mới, ghép vào cái áo đã bạc màu!

Rồi đến một năm, trước lễ Giáng Sinh, nhìn cái áo vá chằng vá đụp chắc không còn dùng được mấy tháng nữa, chắc chắn cần thay bằng áo khác, mẹ bàn với tôi mua vải về, mẹ cắt, may cho cha Tùng một cái áo chùng đen mới. Tôi nhớ cái ngày hai mẹ con tôi đem cái áo chùng đen đó tới biếu cha. Sau giờ học, hai mẹ con tôi xin được gặp riêng cha ở văn phòng nhà trường. Cha ra tiếp, nghĩ là mẹ con tôi đến xin trả tiền học trễ tháng này (thỉnh thoảng vẫn có phụ huynh tới xin phép đóng trễ tiền học cho con). Khi thấy mẹ tôi xin biếu cha cái áo mới, cha cảm động lắm. Nhưng cha không bày tỏ tình cảm của mình với thái độ vui mừng, vồn vã, như người khác khi được tặng quà. Cha vẫn đứng cách mẹ con tôi một khoảng khá xa, miệng nói lời cảm ơn, giọng nhỏ nhẹ, từ tốn. Cả mẹ và tôi cũng không biết nói gì, chỉ đứng khoanh tay cúi đầu; nhưng trong lòng chúng tôi vô cùng sung sướng. Trên đường về mẹ tôi nói là chỉ sợ cha không nhận, và khi mặc cái áo mới chắc cha sẽ lúng túng lắm.

Tôi nhắc mẹ là chiếc áo cũ đã hết chỗ để thay, để mặng rồi mẹ ạ, để cha mặc một cái áo dòng với nhiều miếng vá, con thấy tội nghiệp cha quá.

- Nhưng tại sao khi cha nhận được cái áo mẹ tặng, cha lại không tỏ ra vui mừng, hả mẹ?

Mẹ tôi nói.

- Cha giữ lòng tự trọng của một người thầy giáo.

Buổi học đầu sau mấy ngày nghỉ lễ Giáng Sinh năm đó, trở lại lớp, tôi thấy cha (người thầy đáng kính của tôi) mặc chiếc áo mới đi dạy. Nét mặt cha vẫn từ tốn, nghiêm nghị. Trước vẻ bình thản của cha, các học sinh cũng không ai dám hỏi đùa, “Cha mặc áo mới?” Sau giờ học, tôi phụ thu góp bài làm của các bạn đặt lên bàn giấy giáo sư. Cha Tùng ngẩng mặt lên nhìn tôi, nói:

- Cám ơn con.

Tôi nghe trong giọng nói vẫn giản dị như mọi khi, nhưng hình như cũng chứa cả một niềm biết ơn đậm đà. Bỗng nhiên hai giọt nước mắt tôi ứa ra, tôi vội vàng quay nhanh về chỗ. Về nhà tôi kể lại cảm xúc mình cho bố mẹ nghe. Bố tôi nói:

- Con ơi, Thầy giáo là cha mẹ thứ hai của mình. Các con phải luôn luôn kính trọng Thầy. Các con sai thì Thầy phạt, các con đúng thì Thầy khen thưởng. Phải biết công ơn của Thầy. Như bố mẹ đây cũng phải kính trọng và mang ơn Thầy, vì Thầy đã giúp bố mẹ giáo dục các con. Thầy dạy chúng con có nhiều điều bố mẹ không biết nhưng căn bản là các con hãy lễ phép và biết tôn kính Thầy như tôn kính cha mẹ.

Rồi bố tôi kể lại chuyện về một người học trò ngày xưa, hết lớp ở làng lên tỉnh học, thi đỗ làm quan huyện rồi về thăm quê. Trước tiên là thăm người Thầy dạy mình thời thơ ấu. Ông Thầy già đã được lính tới tận nhà báo trước là có quan huyện ghé thăm. Khi quan Huyện khom lưng bước vào ngôi nhà tranh, vách đất, thấy Thầy mình ngồi trên tấm phản, vẫn tấm phản ngày xưa, chỉ có Thầy là già đi và ốm yếu. Quan khoanh tay, cúi lạy Thầy. Thầy vẫn ngồi yên trên phản, khẽ gật đầu, giơ tay mời anh học trò cũ của mình ngồi xuống uống chén trà. Ông quan trẻ đó trước sau vẫn không dám ngồi ngang với Thầy mình, ông khoanh tay đứng suốt buổi hầu trà Thầy, cho tới khi cúi đầu chào đi giật lùi ra cửa. Cha tôi nói:

- Đó là truyền thống đạo đức của người Việt mình con ạ. “Tôn Sư Trọng Đạo” Người học trò biết giữ cái lễ với Thầy, người Thầy biết giữ cái lòng tự trọng của mình, với cả những người làm quan, có chức có quyền. Như Linh Mục Tùng, thầy của con, khi nhận được chiếc áo mới, Thầy biết là mình rất cần, vì cái áo cũ rách quá rồi. Tự trọng thâm tâm Thầy con rất cảm ơn, nhưng không tỏ ra biết ơn một cách quá vồ vập. Vì lòng tự trọng của một người thầy giáo nghèo. Một người nghèo mà quá vui mừng khi được một cái áo mới thì tỏ ra là mình đang thèm muốn cái áo đó lắm. Một ông thầy tự trọng thì dù mặc cái áo cũ hay áo mới cũng không coi là quan trọng. Ai cho áo mới thì cảm ơn, nhưng không vồn vã quá. Bây giờ các con còn nhỏ, nếu không được giáo dục như thế, khi lớn lên con không thể nào trở thành một người cha, người mẹ tốt trong gia đình và một người công dân tốt cho xã hội được.

Bây giờ thì cả cha mẹ tôi và Thầy Tùng, vị linh mục khả kính của tôi đã qua đời. Tôi đã thay vào chỗ của cha mẹ, đến lượt đưa con tới trường. Rồi các con tôi lại đưa con của chúng tới trường. Chúng tôi cùng cố gắng dạy cho trẻ nhỏ biết kính trọng thầy cô như chính chúng tôi cũng biết kính trọng những người dạy dỗ con cháu mình, vì cái gương đẹp nhất bao giờ cũng từ cha mẹ.

***Ơn cha nghĩa mẹ công thầy
Ở sao cho xứng phận này làm con.***

Câu thơ trên tôi được học từ nhỏ, vẫn nhớ tới bây giờ.

Trần Mộng Tú